

Públic

LA NECESSÀRIA MOBILITZACIÓ DE LES FORCES DEMOCRÀTIQUES ENFRONT DELS HEREUS DEL FRANQUISME

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques. Universitat

Pompeu Fabra

28 de setembre de 2017

El cost de la desmemòria històrica

L'escassa recuperació de la Memòria Històrica en els cercles polítics, mediàtics i fins i tot acadèmics espanyols explica que no s'hagi corregit la tergiversada història d'aquest país, tergiversació que continua dominant el relat del passat i del present. No hi ha plena consciència ni hi ha ple reconeixement, per exemple, que la Guerra Civil va ser un cop militar contra un sistema democràtic governat per unes forces polítiques promotores de reformes urgents i necessàries que estaven afectant els interessos de les classes privilegiades i dominants que, al ser una minoria de la població, van necessitar d'una enorme i cruel repressió enfront de la majoria de la població, que eren les classes populars. De no ser per l'enorme resistència

popular a la major part dels territoris espanyols, aquell cop militar s'hagués imposat en qüestió de dos o tres mesos. Però malgrat l'ajuda de les tropes nazis alemanyes i feixistes italianes, i de l'escassa ajuda militar que el govern republicà va rebre dels suposadament democràtics governs occidentals (temorosos aquests que les reformes altament populars del Front Popular contaminessin les seves pròpies classes populars), no van poder aconseguir sotmetre la majoria de la població fins a tres anys més tard, establint un dels règims més repressius, cruels i terroristes (és a dir, que el terror era una política de l'Estat) que hagin existit a Europa durant el segle XX. Mai no cal oblidar que per cada assassinat que va cometre Mussolini, el règim de Franco en va cometre deu mil.

La Guerra Civil va ser una lluita de classes. Però també va ser una lluita de dues visions del que és Espanya

No hi ha dubte que la Guerra Civil va ser una lluita de classes, de les oligarquies i de les burgesies en contra de la classe treballadora dels diferents pobles i nacions d'Espanya. Els vencedors d'aquella lluita de classes van establir l'Estat dictatorial, i, quaranta anys més tard, van ser les forces dominants en la transició de la dictadura a la democràcia, definida erròniament com a modèlica. I dic erròniament perquè el desequilibri de forces en aquell procés va ser tan gran a favor dels vencedors de la Guerra Civil i en contra dels

vençuts (les esquerres que lideraven les forces democràtiques) que era impossible que el resultat d'aquella transició fos modèlic. El seu producte, la democràcia espanyola, era i continua sent enormement limitada i l'Estat del Benestar va ser i continua sent molt insuficient. Les dades que avalen aquesta observació estan aquí per a aquell que els vulgui veure. Els mostro en els meus llibres (veure *Bienestar insuficiente, democracia incompleta. De lo que no se habla en nuestro país*. Anagrama, 2002; i *El subdesarrollo social de España: causas y consecuencias*. Anagrama, 2006).

Ara bé, hi ha una altra part de la desmemòria històrica que està fins i tot més ocultada. És poc conegut avui a Espanya que a més a més de la lluita de classes que va aparèixer a la majoria dels pobles i nacions d'Espanya, hi va haver una altra lluita que es va sentir amb especial èmfasi a les nacions "perifèriques", com Catalunya i el País Basc (i també a Galícia). La repressió en contra de la cultura i identitat nacional a Catalunya va ser una característica d'aquell cop militar i del règim que va establir. Puc donar constància d'això, com a català que sóc. No estic molt avesat a referir-me a experiències personals, però em permeto de fer una excepció en aquest article en el meu intent d'explicar una dimensió poc coneguda del passat del nostre país als meus amics al sud de l'Ebre, a qui està dirigit predominantment aquest article. Quan jo era un nen, al voltant dels 10-11 anys, un gris (la policia franquista) a Barcelona es va molestar

per dirigir-me a ell, al carrer, en català –la meva llengua materna– dient-me “no hables como un perro, habla como un cristiano”. Recordo bé la frase, a la qual vaig respondre escopint-li a la cara. A més a més de la pallissa i la bufetada que em va donar, em va portar a la caserna de la policia, des d'on van trucar als meus pares, mestres republicans que van ser brutalment represaliats pel seu suport a les reformes educatives de la República i a la Generalitat de Catalunya (veure *Una breu història personal del nostre país. Biografia de Vicenç Navarro*, a www.vnavarro.org). El meu pare em va acariciar el cap, i parlant per a si mateix va dir “Tan jove, ja”, i la meva mare, davant dels grisos, em va donar un dels petons més grans i més polítics que una mare hagi donat al seu fill a Catalunya, mostrant com d’orgullosa n’estava, de mi.

A moltes parts d'Espanya sembla que no es conegui que sempre hi ha hagut a Catalunya un sentiment d'identitat que no té per què ser excloent o insolidari. És cert que aquest sentiment es pot traduir lamentablement en un nacionalisme excloent. Així va passar amb Jordi Pujol, el principal punt de referència polític del nacionalisme catalanista conservador, quan escrivia que els “immigrants” murcians i andalusos que venien a treballar a Catalunya (als quals la burgesia catalana i els nacionalistes pujolians anomenaven “xarnegos”) tenien una capacitat intel·lectual inferior a la dels catalans. Ara bé, sempre hi va haver un altre sentiment

identitari solidari característic de les esquerres catalanes, oposat a l'anterior. En el mateix període que Jordi Pujol promovia aquell nacionalisme, jo vaig escollir ser metge dels "xarnegos" al barri més pobre de Barcelona, el Somorrostro. La resistència antifeixista que s'havia infiltrat en el sindicat feixista, el SEU, va fundar el SUT (el Servei Universitari del Treball), que havia establert l'únic centre sanitari en aquell barri els habitants del qual representaven la classe treballadora vinguda d'altres part d'Espanya que estava construint el país i lluitant, molts d'ells, a la resistència antifeixista. Les esquerres catalanes sempre vam veure que la lluita social i la lluita per la recuperació de la identitat catalana estaven unides, ja que la causa de la seva opressió era la mateixa: l'Estat feixista. I aquesta diversitat d'identitats regionals i nacionals era la riquesa del país. El nostre desig era que aquesta diversitat quedés reflectida en la configuració de l'Estat quan s'establís la democràcia.

L'Espanya plurinacional va ser sempre la visió preferent dins de les esquerres catalanes i espanyoles

La tergiversada història d'Espanya, heretada de la dictadura, ha ocultat que sempre hi ha hagut dues versions d'Espanya. Una, la uninacional, de les dretes espanyoles, la màxima expressió de la qual es va donar durant el feixisme. Aquesta visió d'Espanya és la visió dels vencedors de la Guerra Civil. Però la dels vençuts era la visió

plurinacional i pluri-identitària, característica de les esquerres. No és conegut a Espanya que tant el PSOE com el PCE, durant la resistència antifeixista, tenien al seu programa el reconeixement d'aquesta plurinacionalitat, garantida pel dret a decidir o autodeterminació, que assegurava que la desitjada unió d'Espanya estigués basada en la voluntat de les diferents regions i nacions d'Espanya, en lloc d'estar unides per la força, tal com exigeix l'actual Constitució Espanyola, que assigna ni més ni menys que a l'Exèrcit la funció d'assegurar aquesta unió (clàusula imposada pel Monarca i l'Exèrcit en el redactat de la Constitució). En aquesta última versió, la uninacional, es considerava a la visió plurinacional com la anti-Espanya, la qual va ser brutalment reprimida pel règim dictatorial, i encara ocultada o discriminada durant el règim del 78 iniciat a la immodèlica transició, com a resultat de la pervivència de la cultura franquista, encara molt estesa en els aparells de l'Estat espanyol, incloent la seva judicatura i els seus òrgans de seguretat.

La repressió feixista contra els que la dictadura va definir com a rojos i separatistes

La major repressió fruit del cop militar feixista i del règim que el va seguir va ser dirigida als que van ser definits com a rojos i separatistes, categories que incloïen a Catalunya aquelles persones que havien lluitat per una Espanya justa, lliure i democràtica (a les

quals definien com a rojos), i a aquelles persones que lluitaven per una Espanya plurinacional (a les quals definien com a separatistes). I el pitjor d'aquesta repressió era que un fos definit com a roig i separatista, com ho va ser gran part de la meua família, incloent el meu pare, el qual va ser acusat de separatista per haver estat secretari de l'Associació en Defensa de la República Catalana a la Federació Espanyola. El meu pare era federalista, no secessionista. I estimava profundament Espanya i Catalunya. Era valencià d'origen i mestre il·lusionat, juntament amb la meua mare, també mestra il·lusionada, amb les reformes docents realitzades per la Generalitat de Catalunya i per la II República. Que els consideressin a ells, els meus pares (i els meus oncles i tietes que van haver de deixar Espanya i més tard lluitar contra el nazisme a la França ocupada), com anti-Espanya és absurd i ofensiu en extrem, ja que van lluitar i van donar el millor de la seva vida per una altra Espanya diferent a l'Espanya monàrquica borbònica, centrada a la capital del Regne, Madrid (que no tenia res a veure amb el Madrid popular), radial, jeràrquica, corrupta i injusta. La seva Espanya era republicana, democràtica, justa i plurinacional. Però per als "nacionals" (així es definien a si mateixes les forces feixistes), els que donaven suport a l'altra visió d'Espanya eren antiespanyols. Per a ells, separatistes eren tots aquells que no compartien la seva visió uninacional. El president Companys (al qual els feixistes van afusellar), que havia estat director d'una revista titulada *Nueva España*, i que va ser Ministre del

govern espanyol republicà, era un federalista, no un secessionista. I sorprendrà també a molts lectors saber que els màrtirs i herois la vida i mort dels quals s'homenatja durant el dia nacional de Catalunya, l'11 de setembre, per defensar els drets de Catalunya enfront de Felip V, de la reialesa borbònica, també lluitaven pel bé d'Espanya, dada que les dretes nacionalistes espanyolistes i els independentistes sempre oculten en la seva història tergiversada d'Espanya. Cito textualment les paraules del General Villarreal, que va dirigir als lluitadors que es van enfrontar a les forces borbòniques que els van derrotar, eliminant els drets de la nació catalana: *“Señores, hijos y hermanos: hoy es el día en que se han de acordar del valor y gloriosas acciones que en todos tiempos ha ejecutado nuestra nación. No diga la malicia o la envidia que no somos dignos de ser catalanes e hijos legítimos de nuestros mayores. ¡Por nosotros y POR LA NACIÓN ESPAÑOLA PELEAMOS! Hoy es el día de morir o vencer”* (l'original no està en majúscules, les afegeixo perquè es pugui llegir bé). Queda clar que els herois massacrats per les tropes borbòniques lluitaven per una altra visió d'Espanya, clarament plurinacional, la memòria dels quals és recordada l'11 de setembre, la Festa Nacional de Catalunya. El Dia Nacional en la primera versió d'Espanya –la uninacional borbònica– és el dia de la Raça (tal com es deia), en el qual se celebra la victòria i conquesta d'un nou continent. A Catalunya, no obstant això, la Diada Nacional és un homenatge als derrotats defensant una altra visió de Catalunya i d'Espanya.

El renaixement del plurinacionalisme

Aquesta visió plurinacional ha continuat viva a les esquerres catalanes durant l'època democràtica. Va ser precisament un govern d'esquerres -el govern tripartit del socialista Pasqual Maragall- el que va preparar l'Estatut de Catalunya que va ser vetat, després de ser aprovat pel Parlament de Catalunya, per les Corts Espanyoles i confirmat per la població a Catalunya, pel Tribunal Constitucional (TC), controlat pel PP. Aquest veto (de parts essencials d'aquell Estatut, com considerar Catalunya com una nació) i la passivitat del PSOE han creat la situació actual. La dreta espanyola en general, i el PP en particular, han estat una fàbrica d'independentistes. El nacionalisme espanyolista i la seva versió i expressió uninacional són la principal causa del creixement de l'independentisme.

Dit això, em nego a creure que el govern Rajoy estigui aplicant uns polítiques repressives clares que estan incrementant l'independentisme com a resultat de la seva incompetència, com algunes veus d'esquerres estan indicant. El Sr. Rajoy encaixa perfectament en el motlle extremista del nacionalisme uninacional heretat del franquisme. Creu, com també creuen moltes persones de dretes, i fins i tot d'esquerres, que els partits independentistes són els responsables d'haver creat aquest enorme moviment a Catalunya,

sense voler adonar-se que la realitat és precisament el contrari. Ha estat el fet de veure desoïdes les justes demandes de redefinició d'Espanya el que ha convertit el desig de reconeixement en un desig de separació. I el fet que la visió uninacional sigui encara la dominant a Espanya, en part a causa de la renúncia per part de les esquerres tradicionals a la seva visió plurinacional, explica el comportament electoralista de Rajoy, totalment comprensible des del punt de vista electoral, ja que el beneficia a nivell de vots.

La demanda per un referèndum

A Catalunya, segons les enquestes, la majoria afavoreix una consulta o un referèndum sobre si Catalunya hauria de separar-se o no d'Espanya. Aquest suport va (segons l'enquesta) d'un 70 a un 80%. No obstant això, la majoria no és favorable a la independència. La prohibició del "referèndum" per part de l'Estat i del govern Rajoy, conseqüent amb la seva història de falta de sensibilitat cap a les peticions provinents de Catalunya, ha generat una gran protesta, clarament instrumentalitzada pels partits independentistes que governen Catalunya, que han utilitzat al seu torn mètodes sectaris i antidemocràtics en la seva instrumentalització del referèndum, el qual s'ha transformat més en un plebiscit de suport a la independència que en un autèntic procés de debat democràtic sobre els mèrits o demèrits d'aquesta opció, lliurement expressats en els

mitjans públics de la Generalitat. En realitat, aquests mitjans han estat mers instruments independentistes.

Això ha donat peu a desenvolupar una enorme repressió contra les institucions de la Generalitat de Catalunya que està sent duta a terme pels aparells de l'Estat uninacional (el judicial i el policial) sota el govern Rajoy, repressió que està afectant els drets polítics i civils de tota la població mitjançant mesures que, com han indicat diversos juristes i constitucionalistes de conegut prestigi (com el Sr. José Antonio Martín Pallín, fiscal i magistrat emèrit del Tribunal Suprem, el Sr. Baltasar Garzón o el professor Javier Pérez Royo), són il·legals.

Crítica a algunes respostes de sectors d'esquerres

Davant d'aquesta situació és sorprenent el silenci de la intel·lectualitat espanyola. Em sembla bé que unes persones d'esquerres publicuessin a *El País* (avui un dels diaris més hostils a la transformació social i nacional d'Espanya) una carta indicant que el referèndum no és un referèndum. Haig de ser una de les persones a Catalunya que ha estat més crítica amb Junts Pel Sí i el seu mal anomenat referèndum. Ara bé, em sembla molt malalment que no critiquin la contínua i agressiva intervenció de l'Estat, tant per part del govern com per part dels aparells de l'Estat, dirigits per un coronel de la Guàrdia Civil, procedent d'una família de *Fuerza Nueva* i

germà d'un ex membre del TC, fet àmpliament conegut a Catalunya. El sistema judicial i constitucional espanyol dista molt de ser el sistema democràtic que el país tindria si hi hagués hagut una ruptura amb l'Estat anterior. I el mateix succeeix amb les forces de seguretat. És preocupant que membres de la Guàrdia Civil saludessin a membres de la ultradreta que els victorejaven quan estaven reprimint manifestacions totalment pacífiques i no violentes. Hem vist aquests dies l'arribada a Barcelona de grups civils feixistes que estan intentant agredir la població, que s'està manifestant pacíficament. Aquests mateixos grups feixistes van envoltar el centre de Saragossa a on forces democràtiques estaven reunides per realitzar un acte polític que pogués contribuir a resoldre un dels principals problemes que avui existeixen a Espanya. No hi ha hagut cap detenció de membres d'aquests grups. I els polítics que van acudir a l'acte van haver de tancar-se en el lloc on aquest es realitzava.

La crida a la mobilització democràtica

Qualsevol persona democràtica, sigui o no catalana, conscient de la història real i no tergiversada del país, necessita mobilitzar-se i dir NO a aquesta ocupació de Catalunya pels aparells de l'Estat central, dirigits per un govern corrupte que utilitza l'Estat i els seus aparells de repressió per a finalitats partidistes i personals. Escriure ara dient que el referèndum proposat per la Generalitat de Catalunya

no és legal em sembla insuficient. El que estem veient avui és la mobilització de les forces hereves del feixisme, els súper patriotes de sempre, que estan, com també van fer al 36, recorrent a una repressió que (per desgràcia i com a resultat de la insuficient recuperació de la memòria històrica està comptant amb la simpatia d'amplis sectors de la població espanyola) reforça així el seu domini sobre Espanya i el seu Estat. La victòria de Rajoy en el seu enfrontament amb la Generalitat de Catalunya (aconseguida, un cop més, amb la passivitat del PSOE) afeblirà enormement les forces democràtiques a Espanya. D'aquí la importància de les forces espanyoles que es van reunir a Saragossa representant aquesta altra Espanya, la plurinacional, sense la qual serà també impossible resoldre el gran problema social creat al seu torn pel mateix Estat uninacional (també amb la passivitat del PSOE). La democràcia a Espanya està en perill i el màxim responsable d'això és la persistència de la cultura franquista a l'Estat espanyol.

El moviment democràtic iniciat a Catalunya que s'hauria d'estendre a la resta d'Espanya

La repressió ha mobilitzat la majoria de les associacions progressistes de la societat civil, des dels sindicats majoritaris CCOO i UGT, fins als moviments veïnals, associacions de petits empresaris, clubs de futbol, etc. que s'estan organitzant per oposar-se a tanta

repressió. La gran majoria d'aquestes associacions no són independentistes, però se senten ofeses per la brutal repressió que està avui tenint lloc a Catalunya. I un element molt important és que s'ha diluït el protagonisme que els partits independentistes i els moviments afins com l'ANC i ÒMNIUM CULTURAL han tingut fins ara, dirigint les mobilitzacions. Els sindicats són les associacions civils més grans de Catalunya, i juntament amb la classe treballadora, que no és independentista i no es va mobilitzar en les campanyes independentistes, s'estan ara mobilitzant per defensar les institucions catalanes i la democràcia. És significatiu que els treballadors del port no estiguin portant subministraments als vaixells que han utilitzat les tropes enviades a Catalunya per ocupar-la. El moviment pro-independentista gran, però no majoritari, s'està ampliant cap un moviment més gran a favor de la democràcia, de les institucions catalanes i de la plurinacionalitat d'Espanya. Avui, significativament reunits al Museu d'Història de Catalunya, han aprovat un manifest en el qual es convoca la societat civil catalana a defensar la democràcia a Catalunya, violada ara per l'intervencionisme judicial i polític de l'Estat espanyol. Pel bé de Catalunya i d'Espanya és important que es faci aquesta mobilització de totes les forces democràtiques en contra de les polítiques antidemocràtiques i repressores que estan seguint els hereus de la dictadura que va oprimir tant les classes populars dels diferents pobles i nacions d'Espanya.